

Kultur – og kirkedepartementet
Postboks 8030 Dep
0030 OSLO

Stiklestad 14.04.09

Høring – Pilegrimsmotivet som nasjonal satsing

Vedlagt høringsuttalelse fra Stiklestad Nasjonale Kultursenter på pilegrimsmotivet som nasjonal satsing. Høringsuttalelsen er styrebehandlet.

Med vennlig hilsen
Stiklestad Nasjonale Kultursenter

Turid Hofstad
Direktør

Borghild Lundeby
prosjektleder utvikling

Vedlegg

S T I K L E S T A D

Høringsuttalelse til rapporten "På livets vei"

–Pilegrimsmotivet som nasjonal satsing

Stiklestad Nasjonale Kultursenter som høringsinstans

Stiklestad er som Hellig Olavs dødssted et viktig pilegrimsmål. Videre har Stiklestad Nasjonale Kultursenter (SNK) som nasjonalt knutepunkt et nasjonalt ansvar for forvaltning og formidling av Olavsarven. Olavsarven har både en historisk, åndelig, politisk og kulturell dimensjon som SNK på tverrfaglig basis arbeider med å skape en dypere faglighet, refleksjon og formidling rundt.

Generelt

Fra SNK's ståsted vil en stor nasjonal satsing på pilegrimssaken være både viktig og riktig av flere grunner. Olavsarven representerer en nasjonal fortelling om vår felles identitet både åndelig, politisk og kulturelt. Gjennom en pilegrimssatsing vil Olavsarven kunne skape synlig og samlende aktivitet både kulturelt og næringsmessig på bred nasjonal basis. En stor nasjonal satsing på pilegrimssaken vil kunne representere en sterk utviklingskraft både innholdsmessig for Olavsarven og stedsutviklingsmessig for de steder som berøres av leden. Ikke minst vil det representere en stor utviklingsmulighet for de konkrete pilegrimsmålene.

Skal pilegrimssaken få et samfunnsmessig bredt nedslagsfelt og utløse et stort aktivitetsnivå er det viktig at begrepet pilegrim defineres så inkluderende som mulig. Både religion, kultur, historie og natur vil være vesentlige innholdsmomenter i en pilegrimsvandring – og den enkelte pilegrim bestemmer i stor grad innholdet i sin egen tilnærming til saken. Videre kan den "indre vandring" kan være like viktig som den fysiske vandringen, det betyr at man kan være pilegrim uansett om man vandrer til fots eller kjører bil.

Pilegrimsaktiviteten skaper behov både for åndelige og praktiske tilrettelegging, og det kan derfor ikke understrekes nok at det er nødvendig med en bred satsing. Tverrfaglighet og gjensidig avhengighet av at strukturer fungerer på mange plan er nødvendig for at satsingen skal bli vellykket. Det er derfor ønskelig at KKD og MD samordner sine nasjonale satsinger.

Rapporten beskriver at den nasjonale satsingen skal være ferdigstilt i løpet av tre år. Med en såpass omfattende og bred satsing med så mange involverte aktører vil en utvikling fram mot 2030 være en mer realistisk tidshorisont.

Nasjonalt pilegrimssenter

SNK gir sin fulle støtte til etableringen av et nasjonalt pilegrimssenter slik Pilegrimsmotivet foreslår. Det vil kunne utgjøre en permanent driftsorganisasjon som ivaretar de infrastrukturelle og koordinerende oppgavene på pilegrimfeltet i forlengelse av pilotprosjekt pilegrimsleden. Det vil i tillegg være helt vesentlig å etablere regionale enheter med regionale pilegrimsprester tilknyttet for å sikre innhold og aktivitet kontinuerlig langs hele leden.

Ledene til Nidaros representerer 2.000 kilometer vei som går gjennom 45 kommuner og 7 fylker. Det kreves en omfattende nasjonal infrastruktur å administrere og gjennomføre skjøtsel, merking og informasjon langs hele pilegrimsleden slik at veien er fremkommelig og

S T I K L E S T A D

merket sammenhengende. Dette er et arbeid som de siste tre årene har vært koordinert av Miljøverndepartementets verdiskapingsprosjekt; Pilotprosjekt pilegrimsleden. Prosjektet samarbeider med et omfattende nettverk av fylker og kommuner langs leden og bygger videre på de strukturer og ansvarsfordelinger som ble etablert da pilegrimsleden ble etablert i 1997. Det er svært viktig at det arbeides videre ut fra disse strukturene som møysommelig er bygget opp over flere år, og at de erfaringer som dette prosjektet har opparbeidet blir tillagt stor vekt. Vi stiller oss derfor bak den høringsuttalelse som Pilotprosjekt pilegrimsleden har kommet med.

Vi anbefaler at det nasjonale senteret benevnes som "Nidaros nasjonale pilegrimssenter for St. Olav" slik at navnet kan fungere både i kirkelige miljø og i reiselivssammenheng, både nasjonalt og internasjonalt.

Pilegrimsmålet Nidaros

Den nasjonale satsingens mandat beskriver at satsingen skal ha Nidarosdomen som pilegrimsmål og forankres i Olavsarven.

Katedralen i Nidaros – Olavs gravkirke - er pilegrimenes hovedmål. Men Stiklestad som martyr-helgenens dødssted er i seg selv et hellig mål. Både Stiklestad kirke som er bygd over stedet hvor Olav falt – og Olavssteinen – som Olav i følge myten lente seg mot da han falt, er kraftfulle fysiske symboler.

I teologisk sammenheng er det naturlig at Stiklestad og Nidarosdomen presenteres som to sider av samme pilegrimsmål; *Nidaros som pilegrimsmål*.

Denne sammenheng bør materialisere seg i et sterkt og synlig samarbeid mellom Stiklestad og Nidaros både når det gjelder kunnskapsutvikling og formidling.

Pilegrimsprest og pilegrimssenter tilknyttet Stiklestad.

Med en større nasjonal pilegrimssatsing er det helt nødvendig at Stiklestad Kirke får opprettet en 50 % stilling som pilegrimsprest. Allerede i dag kommer det mange pilegrimer til Stiklestad som kirken har kapasitetsmessige utfordringer med å gi et tilfredsstillende tilbud.

Som sentralt pilegrimsmål er det naturlig at det opprettes et eget pilegrimssenter på Stiklestad med en daglig leder tilknyttet.

Hvordan et slikt senter skal organiseres med eierstruktur, driftsmodell og finansiering må utredes nærmere, men vi kan se for oss følgende hovedretning på utviklingen.

Et pilegrimssenter på Stiklestad vil kunne lokaliseres i driftsbygningen på prestegården – bygd opp som et enkelt overnattingssted med selvhushold for gjestene og tilrettelagt for kontemplativ virksomhet.

Et pilegrimssenter vil kunne utvikle tilbud om retreat-opphold, studieopphold, arrangement av pilegrimsvandringer lokalt og mellom Stiklestad og Nidaros samt løpende aktivitet tilknyttet Stiklestad Menighet.

Samhandling mellom pilegrimssenteret og den flerfaglige kompetanse som foreslås tilknyttet SNK (jmf. avsnitt om Olavsarv og kunnskapsutvikling) gir spennende muligheter for aktuell programskaping. Med utgangspunkt i Olavs rolle som konge, politiker og senere helgen kan det utarbeides et mangfold av aktuelle formidlingsprogram innenfor tema knyttet opp mot etikk og maktutøvelse i samfunnet. Dette er programtilbud som både kan fungere som undervisningsopplegg mot skoleverket og som kurs/konferanseprogram rettet mot næringsliv og offentlig virksomhet.

S T I K L E S T A D

Med et pilegrimssenter på plass sammen med SNK vil Stiklestad framstå som et unikt helhetlig senter som ivaretar de ulike fortellingene om Olavsarven; både den religiøse, de politiske og den kulturelle siden.

Det er naturlig at et pilegrimssenter på Stiklestad etableres i nær dialog med Nidaros pilegrimsgård og at disse to sentrene har tett samhandling slik at aksene mellom Stiklestad og Nidaros tydeliggjøres og forsterkes.

En visjon er at pilegrimsleden mellom Stiklestad og Nidaros framstår som en del av leden med helt spesiell symbolverdi. Leden mellom Stiklestad og Nidaros bør være Norges mest brukte led – begge veier. Utformingen av leden mellom Stiklestad og Nidaros bør underlegges en kunstnerisk ide som underbygger fortellingen om Olav.

Olavsarv – kunnskapsutvikling og formidling

Skal en pilegrimssatsing forankret i Olavsarven bli vellykket, er det vesentlig at Olavsarven oppleves som samtidsaktuell og interessant for et bredt lag av befolkningen. Det betyr at det er vesentlig med en kunnskapsutvikling som setter Olavsarven inn i en tverrfaglig og samtidig kontekst.

Det er også vesentlig at det arbeides med å uttrykke hva som er særegent for Olavsarven som helgentradisjon. Dette både for at Nidaros skal skille seg ut i mengden av pilegrimsveier og mål, og som grunnlag for å skape interesse, aktualitet og unik opplevelse.

Vi anbefaler derfor at Olavsarven blir gjenstand for flerfaglig kunnskapsutvikling som grunnlag for formidling og at det stilles midler til disposisjon for dette arbeidet.

1. Vi anbefaler at SNK som nasjonalt ansvarlig for forvaltning og formidling av Olavsarven settes økonomisk i stand til å etablere 2 fagstillinger innenfor teologi/religionsvitenskap/ sosialantropologi som kan supplere og arbeide sammen med eksisterende historisk, arkeologisk og formidlingsfaglig kompetanse på langsgående basis. Formidlingsproduksjon krever en kontinuerlig faglig fokus skal den ha substans, noe som er nødvendig for at SNK som museum skal kunne oppfylle målsettingen om å være en aktuell samfunnsaktør.

2. Vi anbefaler at det stilles midler til disposisjon for opprettelse av et flerfaglig forskningsprogram med tittel "Olavsarvens tolkninger og bruk historisk og i samtiden". Forskningsprogrammet utarbeides som et samarbeid mellom SNK, NTNU og HINT. Her er det allerede opprettet kontakt og partene er interessert i samarbeid rundt saken. Det kan knyttes ulike doktorgradsstipend til programmet med tverrfaglige tema som arbeider med å belyse Olavsarven i historie og nåtid. Eksempler på interessante områder kan være:

"Stedets betydning for historiens og det guddommeliges nærvær".

"Hellige steder – steder for konflikt eller dialog"

"Olavsarven mellom nasjonsbygging og teologi"

"Olavssteinen på Stiklestad – den første lutherske relikvie siden reformasjonen?"

"Pilegrimsmotivet i Olavskulten"

"Olavsarven – en egen spiritualitet?"

"Olav den Hellige som retorisk figur i norsk offentlig diskurs"

S T I K L E S T A D

”Olavsarven som opplevelsesprodukt”

”Det estetiske Olavsbildet”

”Identifisering og oppretting av kontaktnett for Olavskirker nasjonalt og internasjonalt”

3. Vi foreslår at det opprettes et dialogforum mellom Biskopen i Nidaros, Nidaros pilegrimsgård, Olavsfestdagene, SNK , NTNU og HINT for langsgående dialog rundt Olavsarvens aktuelle innhold. Et årlig Olsokseminar arrangeres som en del dette arbeidet.

Øvrige tiltak

Alle gode forslag som beskrives i rapporten synliggjør behovet for et pilegrimsfond av betydelig størrelse hvor ulike pilegrimsrelaterte tiltak kan søke om støtte. Det er behov for varige ordninger og strukturer som sikrer at det arbeid som legges ned i pilegrimssaken utgjør en verdiskaping som er varig. Vi anbefaler derfor sterkt opprettelsen av et pilegrimsfond.

Konklusjon

En nasjonal pilegrimssatsing vil være en sterk og viktig nasjonal utviklingskraft med bredt nedslagsfelt. Nasjonen Norge forvalter gjennom Olavsarven en del av norsk historie og identitetsforståelse som det er viktig for samfunnet at formidles.

Vi anbefaler derfor at den foreslåtte satsingen gjennomføres.

Med vennlig hilsen
Stiklestad Nasjonale Kultursenter

Turid Hofstad
Direktør

Borghild Lundeby
prosjektleder utvikling

S T I K L E S T A D